

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

Ureja Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 90 K, na $\frac{2}{3}$ strani 60 K, na $\frac{1}{3}$ strani 30 K, na $\frac{1}{6}$ strani 15 K in na $\frac{1}{12}$ strani 8 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir

Št. 10. V Ljubljani, 31. maja 1912. Letnik XXIX.

Obseg: Pisma kulturnotehnične vsebine. — Razmerje med vnanjostjo in mlečnostjo krav. — Ali je dovoljeno spravljati les in druge gozdne pridelke čez tuja zemljišča? — Vinogradniki! — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Inserati.

Pisma kulturnotehnične vsebine.

(Napisal inženir Dragotin Gustinčič svojemu prijatelju Tonetu).

VIII. pismo.

Od v prejšnjem pismu naštetih lastnosti zavisi, koliko vode, koliko zraka in koliko toplote vsebujejo kulturna tla. Kakor pa sem Ti že povedal, dragi Tone, so voda, zrak in toplota glavni činitelji v proizvodnji rastlin. Naša dolžnost je sedaj, da se vprašamo:

„Od česa zavisijo te zgoraj omenjene lastnosti?“

To vprašanje je za nas zelo važno, zakaj šele tedaj, če si bomo v tem vprašanju na jasnem, bomo lahko začeli razmišljati in sklepati, ali nam je mogoče na talne lastnosti vplivati ali ne in v koliko nam jih je mogoče z gotovimi tehničnimi napravami predru- gačiti in izpremeniti.

Porovitost, lasovitost in propustljivost tal je odvisna od kakovosti zemljin, ki tvorijo tla.

Čistejša glina in ilovice so, zlasti če vsebujejo mnogo železnega oksidula*), malo porovite, zelo lasovite in malo propustljive.

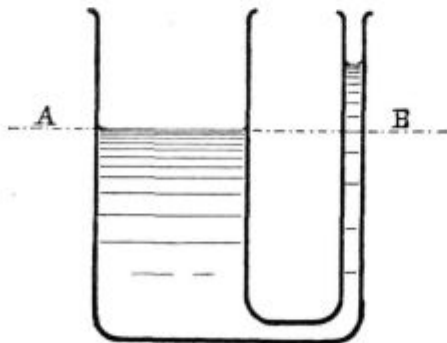
Če hočem izvedeti, zakaj so te zemljine take,

*) Železni oksidul je okisano železo, to je kemijska spojina železa in kisika. Oksidul daje zemljinam rdečo barvo.

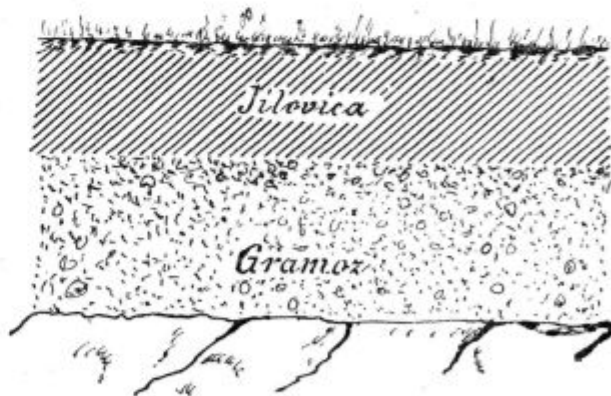
moram izvesti tako zvano mehanično analizo ali, kakor sem Ti bil že nekoč prej pisal, mehanični razbor teh zemljin.

Kako to napravim?

Na polju izkopano zemljino, ki jo hočem razbrati, skrbno spravim in povežem v majhno platneno vrečko in nesem domov. Doma jo denem na topel kraj, da se mi dobro posuši.

Podoba 46.

Podoba 47.

Ko je tako čisto suha, jo denem nekoliko v tenko stekleno posodico in stehtam na natančni lekarniški tehtnici. Mora je biti natančno 10 gramov.

Teh 10 gramov zemlje denem v porcelanasto skledico, jo zalijem z vodo in prižgem pod njo plin, kakor Ti to kaže podoba 48. Vsebinsko porcelanaste skledice kuham $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ ure. Čas se ravna po kakovosti zemljine. Čim bolj pečena je, tem prej je stvar za nadaljnje poskušanje godna. Kdaj je zemljina za poskus dovolj

kuhana, spoznam na tem, da se mi začne sesedati, kakor če kuham v kotlu mleko za sir.

Varenje ali kuhanje zemljine ima ta namen, da posamezne drobne delce ločim drugega od drugega, torej tako, da se ne drže v kepcah, ampak, da tvori vsak zase samostojno zrnce.

Ko je zemljina kuhana, vlijem previdno vso vsebino iz porcelanaste skledice v tako zvano Sikorskega splavljalno steklenico. Podoba 49. Ti predstavlja tako splavljalno steklenico.

Vse ostanke zemljine v skledici prav skrbno izmijem v to splavljalno steklenico, tako, da sem si svest, da nisem izgubil niti zrnca zemljine. Kolikor sem je odtehtal, toliko je mora biti v steklenici.

Steklenica ima zgoraj pod vratom zarežico *a*. Do te zareže nalijem vode — seveda sem prej steklenico v tubi pri *b* trdno zamašil. Sedaj zamašim še grlo pri *c*. Steklenico vzamem v roko in jo močno stresem.

Voda v steklenici je sedaj zelo motna. Pa zakaj? Zato pač, ker plavajo v nji drobni delci zemljine.

Če denem steklenico v primerno stojalo, in jo dalj časa pustim v miru, se mi zemljina zopet vsede, in voda je čista kakor prej. Opazuje pa se, da se debelejša zrnca dosti prej usedejo na dno steklenice kakor drobna in neka modra inženirska glava se je pri tem pojavu vprašala sledeče:

„Ali ni meni mogoče izračunati, koliko časa pada vsako zrnce zemljine od zareže *a* pa do spodnjega roba tuba *b*? Da, mogoče mi je!“ In inženir je izračunil sledeče:

Delci debelosti manj kakor 0.01 mm potrebujejo, da padejo od zareže *a* do tuba *b*, to je 200 mm globoko, 16 minut in 40 sekund.

Prah	debelosti 0.01—0.05 mm	potrebuje 100 sekund.
Prav droben pesek	> 0.05—0.1	> 29
Droban pesek	> 0.1—0.2	> 8

Srednji pesek in debelejši pesek nad 0.2 mm velikosti potrebuje več kakor 8 sekund.

Stem pa je bilo vprašanje mehaničnega razbora zemljin tudi že rešeno. Če namreč vodo v steklenici stresem in denem zopet v stojalo, pa opazujem na natančno uro, da preteče ravno 16 minut in 40 sekund ter potem odprem tubus *b*, se v tem času voda ni še učistila, ampak so še vedno rastrošeni v nji delci, ki so manj kakor 0.01 mm veliki — in ti delci morajo sedaj odteči z vodo. Ta proces ponovim toliko časa, da dobim v steklenici po 16 minutah in 40 sekundah popolnoma čisto vodo.

Sikorskega steklenica ima spodaj podaljšek *d*. Ta ozka cevka je razdeljena s črtami. Od črte do črte znaša vsebina $\frac{1}{2}$ kubičnega centimetra. Če sem si bil zapisal pred splavljanjem, koliko kubičnih centimetrov zemljine sem imel v steklenici in počitam sedaj, ko sem splavil vse drobne delce pod 0.01 mm, vem, koliko delcev pod 0.01 sem izplavil.

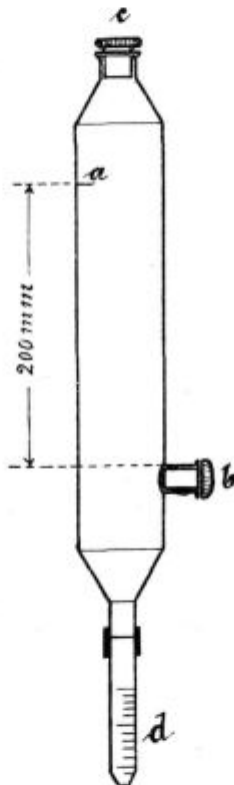
Če hočem vedeti, koliko prahu 0.01—0.05 mm je v zemljini, ponovim vse dejanje, kakor sem dejal prej — samo s to razliko, da opazujem sedaj samo 100 sekund. Po preteku 100 sekund hitro odprem zamah *b* in vsi delci v velikosti 0.01—0.05 mm mi odtečejo z vodo. To večkrat ponovim, in ko se mi voda v 100 sekundah

zopet učisti, je zame znamenje, da sem izplavil vse delce od 0.01—0.05. Zopet počitam na razdelitvi v cevici in si zapišem.

Isto ponovim za prav droban pesek po 29 sekund in za droban pesek po 8 sekund. Kar ostane, je pesek nad 0.2.

Končno dobljene uspehe izračunim v odstotkih in pravim: „Razbrana zemljina sestoji iz toliko odstotkov splavljivih delcev, iz toliko odstotkov prahu, iz toliko odstotkov prav drobnega peska, iz toliko odstotkov drobnega peska in iz toliko odstotkov peska in debelega peska.“

Tu sem Ti podal, dragi Tone, samo en način mehaničnega razbora zemljin, moderna kulturna tehnika pa jih pozna več. Najboljši način dosedaj je način profesorja inženirja Kopeckega. Ta slavni profesor, ki živi sedaj v Pragi, je tudi izumil poseben aparat za mehanični razbor zemljin. Toda ta način je pretežak, da bi Ti ga tu razlagal. To pa je tudi nepotrebno, ker upam, da si tudi s tem preprostim načinom dobil zadosti vpogleda v naše delo.

Podoba 49.

Podoba 48.

Sorazmerje teh sestavin v zemljini odločuje njene lastnosti. Čim več splavljivih delcev in prahu je v zemljini in čim manj peska je v nji, tem bolj je lasovita, tem manj porovita in tem manj propustljiva. Tla, ki obstojajo iz zemljin, ki vsebujejo dosti izplavljivih delcev, dosti prahu in malo peska, imenujemo „težka tla“ ali „težko“ — včasih tudi „močno“ zemljo.

Čim več peska je v zemlji, tem manj lasovita, tem bolj porovita in propustljiva je. Tla, ki obstojajo iz zemljin, ki vsebujejo dosti peska, imenujemo „lahka tla“ ali „lahko zemljo“.

Kako se obnašajo težka tla in lahka tla v pridelovanju rastlin, Ti sporočim prihodnjič.

Razmerje med vnanostjo in mlečnostjo krav.

Govejo živino vzrejamo in redimo ali zaradi dobička, ali zaradi kake predpisane njene vnanosti.

Ogromna večina kmetovalcev ima vsaj namen rediti živino edinole zaradi dobička.

Tisti, ki goved rede le zaradi vnanosti, imajo športno rejo, ki pogojno more biti seveda tudi dobičkonosna, če so na glas in imajo odjemalce za lepo oblikovano živino, ki ima vse predpisane znake kake pasme, ki je priljubljena ali ki je moderna. Taka reja je le tedaj tudi dobičkonosna, če se dosežejo cene za prodane plemenske živali, ki krijejo velike stroške vzreje in poplačajo trud, ki je nenavadno velik. Z rejo zaradi vnanosti se tudi marsikdo peča zaradi častihlepnosti, ker hoče na razstavih dobiti prva darila, ali pa morda tudi zaradi baharije.

Po skoziinskozi pravih, oziroma predpisanih oblikah pa teži tudi marsikteri kmetovalec, ki je slabo poučen in zapeljan od starokopitnih vešč-

kov, ki vidijo ves napredek živinoreje v predpisanih pasemskih oblikah, a se ne menijo, če živinoreja donša primeren dobiček ali ne.

Reja za dobiček in reja zaradi lepih oblik se do gotove meje pač dasta spraviti v sklad, v mnogih ozirih se pa mnogokrat izključujeta.

Dobiček, ki nam ga daje goved, je trojen, in sicer dobiček od mleka, od dela in od mesa. Izključeno je, da bi mogli rediti govejo čredo kake pasme, ki bi nam dajala vse te dobičke v največji meri, in zato moramo biti zadovoljni, če je le en dobiček primerno velik in sta ostala dva ali vsi trije dobički le povoljni. Lepota kakega goveda sodimo po njegovi vnanjosti in navadno tudi po tistih znakih, ki so za kako gotovo pasmo predpisani.

Pri posameznih pasmah se smatra za posebno važno barva dlake, kože, rogov in parkljev. Kdor strogo gleda na barvo, kakor pasemski zagrzenci, ne ozira se pa na dobičkonosnost reje, bo imel v hlevu pač pravilno barvano čredo, a od take črede ne bo imel pravega dobička, kajti za kako pasmo predpisana barva ni prav v nobeni zvezi s koristjo živali. Tak živinorejec bo odbiral le pravilno barvane živali za pleme, izključeval bo pa vse druge, če so drugače še tako koristne, ter bo tako sebi in živinoreji le škodoval. Prof. dr. E. Pott piše tozadevno v svoji knjigi „Der Formalismus in der landwirtschaftlichen Tierzucht“ na strani 132.: „Neznatni gospodarski napredek, ki ga večinoma pingavška živinoreja kaže, ima svoj vzrok poleg v nerazumnem oskrbovanju in prehranjevanju živali le v tem, da se bolj cenijo **smešne vnanjosti**, kakor **dobičkonosnost**.“

Kakšna pa je lepa živina? Lepa živina v starokopitnem zmislu je tista, ki ima na vsem životu lepe oblike, kakor si jih v duhu umetno predstavljamo, ali ki ima mere, ki jih nahajamo v zastarelih živinorejskih knjigah predpisane. Take lepe oblike pa niso, kakor tudi barva, največkrat v nobeni zvezi s posameznimi koristmi, ki nam jih goveja živina mora dajati. „Vedno sta namreč v sovražnem nasprotstvu ozir na oblike in težnja za večjo dobičkanosnostjo“, piše Patzak v „Wiener Landwirtschaftliche Zeitung“ z dne 8. maja 1912.

Če gledamo edinole na predpisano barvo in na predpisane telesne oblike in potem še težimo za veliko in zgodaj dozorelo živino, lahko dosežemo z velikimi stroški in hlevu lepo in zdravno čredo. Dobiček od take črede, če nimamo odjemalcev za plemensko mlado živino po izredno visokih cenah, bo pa potem silno dvomljiv in morali se bomo boriti z raznimi neprilikami.

Lepo govedo je vobče tisto, ki ima pravilno in močno okostje, močne, ravne in prav postavljene noge, široke in globoke prsi, raven hrbet, lep širok križ s polnimi stegni ter povit in dolg valjast život brez visečega trebuha. Rastno je tisto govedo, ki se hitro razvija in že v dobrih treh letih popolnoma dorase. Tako govedo je navadno istočasno tudi kmalu spolno dozorelo.

Lepe, rastne in zgodnje govedi umnemu živinorejcu ni težko vzrejati, zlasti če dela s pasmo ali s plemenom, ki ima v sebi že vsled podedovanja zasnovane lastnosti, ustvarjati lepe oblike, rastnost in zgodnjo dozorelost.

Vsako vsled podedovanja zasnovano lastnost pa more le živinorejec sam z umnim

ravnanjem spraviti do viška razvoja, in mora imeti vedno pred očmi, da navadno ena koristna lastnost do viška razvita izključuje višek razvitja drugih koristnih lastnosti.

Prebavljalni organi govedi niso preprosti. Govedo je ustvarjeno, da zaužije velike množine krme, ki nima v sebi posebno veliko beljakovin, ampak v pretežni množini ogljikove spojine, zlasti veliko lesne vlaknine. Pri zadostnem krmljenju in vseletnem močnem gibanju na svežem zraku velika množina krme, ki nima v sebi veliko beljakovin, vendar zadosti rudninskih hranilnih snovi, ne vpliva slabo na razvoj telesa, in govedo ohrani lepe oblike, četudi ni rastno in zgodaj zrelo. Drugače je pa v hlevu ali če je govedo pri taki krmi vsaj večji del leta v hlevu. V hlevu in pri nezadostnem gibanju ima govedo slabo, prepočasno in leno presnavljanje zaužitih snovi, okostje le slabo razvija, zlasti če krmi nedostaja rudninskih hranilnih snovi, poglavitni del prebavljanja se prenese v čreva in govedo dobi velik trebuh, ki dol vleče ohlapne kite ter neutrjeno hrbtnico in povzroči vdrt hrbet. Visoke jasli in senene gare ter nezadostna skrb za parklje pripomorejo še do daljnjega zverženja okostja, in grda žival je vzrejena. Preredkokratno napajanje čez mero žejne živine in še druge napake pri oskrbovanju govedi so seveda tudi zelo kvarne, zlasti če ima živina premalo ali celo nič gibanja.

Če hočemo imeti lepo živino, se moramo varovati teh napak pri vzreji in prebavljanje moramo po možnosti preložiti iz črev v želodec. Želodec pa prebavlja le beljakovine, in zato moramo že iz vsega pričetka, t. j. že pri vzreji telet pokladati dovolj beljakovinate krme, pri čemer potem izhajamo z manjšimi množinami krme, ki je seveda veliko močnejša, in tako na eni strani okrepijo želodec in na drugi strani po nepotrebnem ne razširjamo črev in jih ne delamo ohlapnih. Pri takem krmljenju je razvoj živali hitrejši, živali so torej rastnejše, postanejo mesnate, kar dela lepe oblike, in živali bolj zgodaj dozorevajo. Na rudninske hranilne snovi seveda istočasno ne smemo pozabiti, kakor tudi ne na drugo pravilno oskrbo in zlasti ne na zadostno gibanje v dobrem zraku. Učinek takega ravnanja je tem gotovejši, čim trdnije ima žival v sebi vsled podedovanja zasnovane lastnosti za pretežno prebavljanje v želodcu, za rastnost in za zgodnjo zrelost.

Taka vzreja ima za gotove koristi govedi prav zelo slabe strani, ki jih včasih niti ni mogoče premagati s sicer zadostnim gibanjem na paši, kajti paša in paša ni vseeno. Navadna dolinska paša, ki se morda spomladi še pozno prične in jeseni zgodaj neha, nikakor ne more premagati slabih strani take vzreje, ki jih niže doli omenjam, kajti gibanje na teh pašnikih je vobče nezadostno in premalo naporno. Edino sredstvo v tem slučaju, ki kaj izda, je živali utrditi. Ne smejo se pustiti, da bi se leno pasle, morajo se pustiti, da tudi bezljajo, in sicer s silo, od dne do dne dlje časa, kar imenujemo treniranje. V planinskih krajih, kjer imajo malo zimske klaje, komaj čakajo da pride spomladi goved na pašo, gre pozneje visoko v planine na naporno pašo, kjer išče krme po strmih bregovih ter se spenja po skalah in skače po cele metre globoko ter ostane na paši do pozne jeseni. Taka planinska paša je vse kaj drugega kakor dolinska; ona že po svoji naravi živino trenira in premaga zle posledice popisanega močnega beljakovinatega krmljenja. Za-

dostna dolinska paša brez treninga nikdar ne nadomesti planinske paše.

Če hočemo imeti lepo oblikovane in rastne živali, moramo najprej teleta dolgo časa pustiti sesati, moramo jih počasi odstavljati in jim dajati potem močne krme, ki ima v sebi veliko beljakovin. Tako krmljenje, ki razvoj telesa vobče pospešuje, dela kožo debelo in mehko, tvori predvsem debelo razvito zatolščeno vezno tkanino spodnje kože, dela debelo usnjato plast kože in zmanjša izcejevalno delovanje mlečne žleze. V tem slučaju se nabere v mlečnih žlezah veliko tolščobe, in tisti del površja notranjosti mlečnih žlez, ki tvori mleko, se zmanjša, in zato postane mlečnost na popisani način krmljenih živali znatno manjša. Vrhutega se ovira presnavljanje prebavljenih snovi, in to istotako povzroča slabšo mlečnost, spolna zrelost se pospešuje, in če se z obrejtviijo odlašaja, pa živali rade ostanejo jalove, in če se vendar obrejtijo, store slaba teleta in matere nimajo veliko mleka.

Iz vsega tu povedanega torej sledi, da je **krmljenje, ki je sposobno narediti lepe in rastne živali, v nasprotju z dobro mlečnostjo**, če se istodobno ne poskrbi za resnično zadostnim gibanjem (oziroma s treningom) za odvracanje zlih posledic, ki obstoje v slabem in lenem presnavljanju prebavljenih snovi, tvorjenju premočne in premastne vezne tkanine in otolščanju mlečnih žlez (vimena).

Že iz tukaj povedanega sledi, da imajo naši živinorejci pogojno prav, **če trdijo, da navadno dobre molznice niso lepe krave**. Grda oblika dobrih molznic pa ni prirojena, t. j. podedovana lastnost, ampak je v življenju pridobljena lastnost, ki se nikdar ne podeduje, in zato je vsekdar napačno dobre molznice soditi po vnanjosti in dobre molznice zaradi njih grdih oblik na vsak način od reje izključiti ali jih ne vpisati v rodovnik. Navzlic temu bodo naši živinorejci morali napredovati v živinoreji z močnejšim (redilnejšim) krmljenjem telet in mlade govedi, a znati bodo morali ubrati pravo pot. „Pravi način vzreje dognati in živinorejcem pomagati z dobrim svetom, ki ga je sestaviti na podlagi krajevnih opazovanj in poizvedeb, je ena najvažnejših nalog živinorejskih nadzornikov, **veliko važnejša kakor licenciranje, merjenje živine, premiranje itd.**“ piše deželni živinorejski nadzornik prof. dr. Dettweiler v svoji knjigi „Die Aufzucht des Rindes“ na strani 104.

Pri nas se teleta vobče zelo zgodaj odstavljajo, odstavljanje se vrši skoraj brez vsakega razumnega prehoda, odstavljenim telicam se ne poklada dovolj beljakovinaste klaje in vzreja se mnogokrat naravnost z beljakovinasto lakoto. Tako krmljenje v zvezi s pomanjkanjem rudninskih hranilnih snovi dopušča slab in počasen razvoj vsega teleta, okostje ostane slabotno, telica se prezgodaj obreji, t. j. preden je še dovolj dorasla, pretežno prebavljanje v črevih vdre šibko hrbtenico, kite in vezi so slabotne, visoke jasli in gare ter slabo oskrbovanje še posebej pomagajo zveržiti okostje in teža teleta breje krave pokvari še tisto, kar je dobrega ostalo. Na drugi strani se pa ne sme zanikati, da tako nerazumno krmljenje pospešuje mlečnost, v kolikor je prirojena, ker imajo take krave živahno presnavljanje prebavljenih hranilnih snovi, imajo dobro razvite mlečne žleze in nepotrebna tolšča v mlečnih žlezah ne ovira tvor-

jenja mleka. Dobra molznica pa vsaj prve dni po oteletenju da z mlekom več presnovljenih zaužitih hranilnih snovi od sebe, kakor jih more iz zaužite krme presnavljati, zato kmečki živinorejec upravičeno govori, **da dobre krave molzejo s sebe meso**, in če sedaj še to upoštevamo, potem se ne smemo čuditi, če je dobra molznica v naših razmerah grde oblike in navadno suha žival tenkih kosti.

Barva na mlečnost prav nič ne učinkuje, pač je pa lepota krav v nekakem nasprotju z dobro mlečnostjo. Ta trditev se pa vsekako mora prav razumeti. Tudi na lepoto, na rastnost in na zgodnjo dozorelost moramo gledati, a le toliko, kolikor se da spraviti v sklad z dobro mlečnostjo. Telic, ki jih hočemo rediti za vzrejo dobrih molznic, nikakor ne smemo predolgo pustiti sesati in napajati, nikakor jih pa v prvem letu tudi ne smemo preslabo krmiti, moramo jim pokladati močnih krmil, a zle posledice moramo premagati s pravim in zadostnim gibanjem v svežem zraku, s čimer presnavljanje pospešujemo in oviramo prezgodnjo pojanje, da se imajo živali čas okrepiti in dovolj razviti, in jih potem šele pripustiti, da se obrejtijo, ko so že dovolj krepke. Umno oskrbovanje je seveda neobhodno potrebno. Vsakdo bodi prepričan, da brez zadostnega zagnojenja svojih njiv, travnikov in pašnikov s fosforovo kislino in z apnom nikdar ne bo vzrejal lepih in mlečnih krav. **Brez umetnih gnojil ni dobre živinoreje.**

Naj se pa vzreja goved še tako umno in skrbno, dobra molznica bo navadno malokdaj tudi vsestransko lepo oblikovana krava. Zato pa bodo pri nas, kakor na vsem svetu, kjer ne premirajo živali po koristi, ki jo donšajo — kar bi bilo edino pravo in bo tudi pri nas prejalislej prišlo v veljavo — ampak le po lepi vnanjosti, premirane večinoma le lepe krave, ki ne donšajo pravega dobička, dobre molznice bodo pa v veliko škodo naše živinoreje ostale prezirane. Ta izrek pa ravnotako velja za vpisovanje krav v rodovnik živinorejskih zadrug.

Iz tu povedanega torej sledi, **zakaj so pri nas dobre molznice navadno krave slabih oblik**, sledi pa tudi, da dobra molznica ne mora biti na vsak način žival slabih oblik, ampak je lahko celo lepa, če se ve prav vzrediti, seveda se morajo na vsak način popolnoma v nemar pustiti kake že naprej določene mere telesnih oblik, kar je le smešna igrača. Ne reja na vnanje oblike, ampak reja na dobičkonosnost bodi geslo umnega živinorejca!

Ali je dovoljeno spravljati les in druge gozdne pridelke čez tuja zemljišča?

Gozdna postava pravi, da je vsak posestnik zavezan dopustiti spravljanje gozdnih pridelkov čez svoja zemljišča, če jih drugače sploh ni mogoče iz gozda in naprej spraviti, in pa tudi tedaj, če bi bilo drugod spravljenegega spojeno z neprimerno velikimi stroški.

Spravilo se pa mora na najmanj škodljiv način izvršiti ter mora lastnik onega gozda, ki se iz njega spravljajo gozdni pridelki, posestniku onega zemljišča, ki se po njem spravlja, povrniti vso napravljeno škodo.

O potrebi spravljanja čez tuja zemljišča razsoja c. kr. okrajno glavarstvo po zaslišanju strank in zvedencev, pri čemer je treba izdati tudi začasno odredbo glede odškodnine. Če se od prizadete stranke začasno določeni znesek položi kot kavcija, se spravljanje ne sme ovirati.

* * *

Ker vprašanje o spravljanju lesa in drugih gozdnih pridelkov čez tuja zemljišča mnogokrat hodi vpoštev in so posestniki gozdov v tej zadevi večinoma slabo poučeni, hočemo v naslednjem navesti nekaj podatkov, da iz njih oni, ki ne morejo spravljeti po svojem ali po javnem svetu, ravnotako kakor tudi oni, ki se branijo pripustiti spravljanje po svojem zemljišču, razvidijo, kaj jim kaže ukreniti, oziroma v kakem položaju da so.

Vzemimo slučaj, da leži gozd posestnika *A* v bregu nad gozdom posestnika *B*, kjer je spodaj tudi travnik zadnjeimenovanega posestnika. Na travniku — recimo — da ni nobenega kolovoza ali sploh pota. Recimo nadalje, da posestnik *A* ne more drugam spraviti lesa kakor skoz gozd in čez travnik posestnika *B*, da pride do tja, kjer so kaka pota ali zemljišča, ki mu po njih nihče več ne brani goniti ali voziti lesa. Mogoče je na primer še slučaj, da bi posestnik *A* spravil les iz gozda, ko bi ga vlačil po svoji parceli navzgor ter potem po ovinkih dospel do potov, ki pa vodijo daleč naokrog, preden privedejo do njegovega doma itd.

Kaj mora torej napraviti posestnik *A*, ki bi rad les iz svojega gozda spravil?

Zapomni si vsakdo, da meni nič tebi nič ne bo smel iti spravljat — torej goniti, vlačiti ali voziti čez tuje zemljišče. Le če ima služnostno pravico, potem mu seveda ni treba nikogar nič vprašati ali prositi dovoljenja. — Omeniti pa je treba, da se smatra služnostna pravica za dokazano le tedaj, če je vknjižena v zemljiško knjigo ali pa zajamčena v kakih še vedno pravomočnih listinah, oziroma odlokih komisije za odvezo in ureditev zemljiških bremen ali pa agrarnih oblastev. Mogoče je tudi, da je služnostna pravica do poti ali kake drče za spravljanje priposestovana. Priposestovanje služnostnih pravic v gozdu pa s 30letnim uživanjem ni pridobljeno, kakor se pomotoma trdi na strani 111. in 112. Guzeljeve knjižice o oskrbovanju malih gozdnih posestev, ki je med ljudstvom močno razširjena.

Vsled določeb cesarskega patenta iz leta 1853. v gozdu sploh ni več mogoče priposestovati kakih služnosti. Take pravice bi obstojale le tedaj, če se dokaže, da so bile pridobljene že 30 let pred letom 1853., torej vsaj že leta 1823. Dokaz po pričah je dandanes skoraj že nemogoč. Lehko pa obstoji med posestniki gledč spravljanja lesa kaka pogodba. Za pravne naslednike bi bila veljavna le tedaj, če je vknjižena v zemljiško knjigo.

Če torej posestnik *A*, ki smo o njem govorili, nima služnostnih pravic, ne sme samovoljno začeti spravljeti, ampak stori najbolje, če gre k sosedu *B* in ga prosi za dovoljenje ter se obenem z njim pogodi glede časa, kdaj naj spravlja, in glede morebitne odškodnine. Posestnik *B* bo morda rad pripravljen pogoditi se, posebno če je navezan, da mu *A* v kaki drugi stvari pomore. Če posestnik *B* ne dovoli spravljanja, potem posestniku *A* ne preostaja drugega, kakor da se obrne do c. kr. okrajnega glavarstva za pomoč. Sodišče ni pristojna oblast, da bi tozadavno

kaj ukrenilo, pač pa tedaj, če bi se *A* lastil kakih pravic na posestvu sosedu *B*.

Okrajno glavarstvo bo na vlogo posestnika *A* razpisalo komisijski ogled in obravnavo na kraju samem ter bo povabilo stranke, ki lahko s seboj privedo morebitne priče. Poskusi se najprej z razložitvijo postavnih določeb doseči poravnava; če do te ne pride, se mora razsoditi. Preišče se natančno, ali je posestniku *A* kje drugje mogoče spravljeti, ne da bi bilo to zvezano z neprimernimi stroški, ki jih je treba dobro pretehtati.

Če se naposled spozna za potrebno, potem se določijo smer, letni čas in doba, kadar mora posestnik *B* prosilcu *A* dovoliti spravljanje. Prednost se vedno daje najmanj škodljivemu načinu spravljanja lesa, dopušča se na pr. le vlačiti namesto voziti, če ni že obstoječega pota; če gre za spravljanje lahkih pridelkov čez dragocen svet, se morajo znositi namesto vlačiti, voziti ali goniti itd. Letni čas se izbere tak, kadar je najmanj škode napraviti mogoče, torej se navadno dopusti spravljanje le v zimskih mesecih ob snegu ali zmrzlih tleh; če iz tehtnih vzrokov to ni mogoče, se pa določi čas po košnji, če se spravlja čez travnike, in podobno; vse posameznosti so odvisne od odnošajev! Koliko časa ali let se sme spravljanje vršiti v oblastveno odkazani smeri, je odvisno od gospodarskih vprašanj; gozdna postava tozadavno nima nobene določbe. Če se les potrebuje iz dotičnega gozda več let, se bo dovoljenje po tem ravnalo; če se rabi le za enkrat, se bo dovolilo le za ta slučaj. Dovoljenje, ki velja za več let, se od okrajnega glavarstva prekliče, če se od strank doprinese dokaz, da so se razmere izpremenile, na pr. da se je zgradila kaka porabna pot, da je prosilec kupil obteženo zemljišče itd. Ravnotako se na prošnjo stranke poteklo dovoljenje lahko podaljša, če se izkaže potreba.

Če bi bilo prav neobhodno potrebno, spotoma prekladati les, se sme tudi to dovoliti na tujem zemljišču.

Glede spravljanja poljskih pridelkov pa okr. glavarstvo ne more odkazati ničesar in v tej zadevi le sodišče ukrepa. — Če okrajno glavarstvo spozna, da mora posestnik tujega zemljišča začasno dovoliti spravljanje, se to dovoljenje nikdar ne more smatrati za pridobitev kakih pravic, ki bi se mogle in smele vknjižiti!

Ko se je določilo spravljanje, pride na vrsto vprašanje glede odškodnine. Najprimerneje je, če se stranke sporazumejo za gotove zneske. Če ne pride do sporazuma, se mora uradno določiti začasni znesek za kavcijo za škodo, ki jo utegne povzročiti pravkar name-ravano spravljanje. Če je spravljanje končano, se mora v slučaju, da se stranke ne morejo poravnati za n a p r a v l j e n o škodo, ta uradno izračunati po gozdnem tarifu, če se je zgodila na gozdnih tleh ali gozdnem drevju, sicer pa po zapriseženih cenilih, če se je napravila na poljedelskih zemljiščih. Če se spravlja po že obstoječih potih ali pa po snegu ali po zmrzli zemlji, ne bo pripoznati mnogo škode. Pri potih, ki naj se po njih spravlja več let, je pač najpravišnje, da se stranke pogodijo za prispevke k vzdrževanju pota za časa dovoljenja, ali pa za odškodnino od naloženega voza ali od kosov lesa, debel, itd.

Kakor je glede spoznanega dovoljenja spravljanja, tako je tudi glede odškodnine prosta pritožba do višjih stopenj politične oblasti.

Komisijske stroške mora plačati dotična stranka, ki je povzročila komisijsko postopanje, torej navadno dotičnik, ki prosi za pomoč v zadevi spravljanja. Svojega

pravnega zastopnika plača stranka, ki si ga je privzela, sama, ker okrajno glavarstvo v tej zadevi ni vezano spoznati.

Končno je omeniti, da kupec lesa ni poklican prositi za dovolitev spravljaja po tujem zemljišču, temveč lastnik gozda!

* * *

Te vrstice bodo menda zadostovale v pojasnilo onim, ki so navezani spravljati čez tuja zemljišča, kakor tudi onim, ki prvim tega nočejo prostovoljno dovoliti. Posebno je treba poudariti, da se vsa zadeva najbolje uredi, če se stranke izlepa med seboj za začasno spravljaje dogovore in pobotajo. Po uradnem postopanju bo sicer vsakdo dosegel, kar mu je po postavi pripoznati, toda sovraštvo med sosedi, navezanimi v marsičem na medsebojno pomoč, se stem ne bo poleglo, nasprotno se včasih celo poostrilo!*)

Vinogradniki!

Poskušnje, ki jih je lansko leto delal sloveči učenjak prof. dr. Müller-Thurgau, ravnatelj kmetijskega poskušališča v Wädenswilu v Švici, so nedvomno dokazale, da bolezen, ki jo imenujemo peronospora (strupeno roso ali palež), napada trtne liste od spodnje strani.

Iz tega sledi, da moramo pri škropljenju trt z galico gledati zlasti na to, da poškopimo spodnje strani listov.

To je potrebno posebno takrat, kadar imamo mokro ali megleno poletje.

V takem vremenu ni samo zgornja, ampak tudi spodnja stran trtnih listov mokra in vsak tros (seme peronospore), ki ga zanese veter na spodnjo stran lista izkali, se zarase v list in ga okuži, če ni spodnja stran lista z galico poškopljena.

Sedaj si tudi lahko razlagamo, zakaj je leta 1910. škropljenje trt z galico tako malo izdalo, kakor tudi, zakaj napada peronospora trto posebno v mokrih, meglenih poletjih in zakaj je ob suhem vremenu, ko je spodnja stran listov redkokdaj mokra, peronospora tako prizanesljiva.

Prisvojimo si torej to novo izkušnjo in si jo obrnimo v korist pri borbi proti ljutemu sovražniku vinske trte, zlasti letos, ko nam je spomladna pozeba itak že uničila velik del željno pričakovanega pridelka.

Vinogradniki, upoštevajte torej zlasti naslednjih deset zapovedi za vinogradnika.

1. Škropi zgodaj, prvič najpozneje, ko je trtna mladika zrasla dobro ped dolga, drugič deset do dvanajst dni pozneje in tretjič kvečjemu tri tedne za drugim škropljenjem. Če pa je poletje deževno ali megleno, škropi rajši v krajših presledkih, večkrat, torej najmanj štirikrat na leto.

2. Za prvo škropljenje vzemi en kilogram, za naslednja škropljenja en in pol kilograma galice na 100 litrov vode.

Galico stolci nadrobno in jo stopi v kolikor mogoče čisti (najbolje deževni ali potočni) vodi.

3. Apno ima edino ta namen, da vzame galici kislino, ker bi sicer galica listje opalila.

*) Ko se je ta sestanek spisal, je sprejela državna zbornica od vlade predloženi načrt zakona, naj bi se obstoječi zakon o zasilnih potih za poljedelska zemljišča raztegnil tudi na gozde. Kadar ta načrt dobi Najvišje potrjenje in bo razglašen kot zakon, bo v tem listu nanj opozorjeno.

Zato vzemi apna samo toliko, kolikor je nujno treba.

Ugašenega apna se vzame navadno za polovico več, kvečjemu pa še enkrat toliko kakor galice.

Če nimaš apna, vzemi namesto njega sodo, ki jo dobiš v vsaki trgovini.

Na kilogram galice zadostuje pet četrt kilograma sode.

4. Galico raztopi posebej in apno (ali sodo) zopet posebej ter zlij oboje šele neposredno pred škropljenjem skupaj (apno v galico).

Preden škropiš, zmes dobro premešaj z lesenim orodjem (s kolom ali z greblico) in preskusi s koščekom rdečega (lakmovega) ali pa belega (fenolftaleinovega) preskusnega popirja, ali ni zmes več kislja.

V dobro pripravljeno zmes postane rdeč (lakmov) popir modrikast (višnjevkast), oziroma bel (fenolftaleinov) papir rdečkast.

5. Napravi samo toliko škropilne zmesi naenkrat, kolikor je moreš v enem dnevu, kvečjemu v dveh dneh porabiti. kajti stara galična zmes nima nikakega učinka. Galico in apno, vsako zase raztopljeno in ne pomešano, lahko hraniš dlje časa brez škode.

6. Škropi — če je le mogoče — le v suhem, brezvetrnem vremenu, ne v rosi in ne v najhujši vročini. Le v sili škropi tudi v rosi.

Glej, da se galica na trti dobro posuši, še preden pride prvi dež, če ne, potem škropljenje ponovi, kakor hitro nastane lepo vreme.

7. Škropi zlasti spodnje strani listov.

Ne oblivaj trt z galico, temveč škropi tako fino, kakor da bi na trto megla ali rosa padala. Če trte tako poškopiš, so bolj varne proti bolezni, kakor če jih oblivaš, in poleg tega prihraniš še galice.

Vzemi torej dobro, močno škropilnico in jo dobro goni, da fino razpršuje. Take škropilnice se lahko dobivajo potom c. kr. vinarskega nadzorstva.

Za škropljenje spodnjih strani listov se dobivajo k škropilnicam posebni nastavki, ki imajo obračalne obroče.

8. Ne škropi samo listja, ampak glej, da bodo tudi ostali zeleni deli trte, zlasti pa tudi grozdi, vselej dobro poškopljeni. Ne pozabi škropiti tudi na zeleno cepljenih trt, koj ko dobro odženejo in potem večkrat.

9. Če je le mogoče, poveži mladike vsaj en dan pred vsakratnim škropljenjem. Pri tem oberi vse nepotrebne mladike in zalistnike.

10. Skrbi, da je vinograd čist plevela. Čim več zraka in manj vlage pride med trte, tem manj se razvijajo trtne bolezni.

Bohuslav Skalicky, c. kr. vinarski nadzornik.

Vprašanja in odgovori.

Na vsa gospodarska vprašanja, ki dohajajo na c. kr. kmetijsko družbo Kranjsko ali na uredništvo „Kmetovalca“, se načelno odgovarja le v „Kmetovalcu“. Odgovori, ki so splošno poučni, se uvrste med „Vprašanja in odgovore“, ostali pa v „Listnico uredništva“. Odgovarja se le na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom, v „Kmetovalcu“ se pri vprašanju pristavijo pričetne šrke imena in kraja, če vprašalec ne želi drugače. Redno se v vsaki številki odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj štiri dni pred izdajo lista; na prepozno došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi odgovora na kako gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso gospodarska in odgovori nanja niso splošno poučni in zanimivi, se ne odgovarja v „Kmetovalcu“, ampak le pismeno, če je pismu priloženih 50 h v znakah kot prispevek k družbenemu pokojninskemu zakladu.

Vprašanje 104. Poleg mojega vrta ima sosed svoj vrt in njivo, kamor zahajajo moje in drugih sosedov kokoši.

Sosed zahteva od vsake moje kokoši, ki stopi na njegov svet, 4 vinarje, dočim od drugih sosedov tega ne terjaja. Ali ima sosed pravico terjati od mene plačilo, ker moje kokoši hodijo na njegov svet, in **koliko kokoši sme vsak kmet imeti?** (J. G. v P.)

Odgovor: Vsakdo sme imeti kokoši, kolikor jih hoče, seveda je odgovoren za škodo, ki jo delajo na tujem svetu, in vrhutega je dolžan plačati od vsake kokoši, ki se zaloti na tujem svetu po 10 vinarjev globe, ki se pa podvoji, če se kokoši nalašč spuščajo na tuj svet ali če se to ponoči godi. Postopanje proti krivcu sme vršiti na podlagi deželnega zakona za obrambo poljščine le župan, izterjane denarne globe se pa stekajo v občinski ubožni sklad. Sosed torej od Vas ne sme ničesar terjati, temveč mora prestopok omenjenega zakona naznaniti županu; vendar se sosedova terjatev lahko smatra za ponudeno poravnavo in je tedaj od Vas odvisno, če hočete sosedu ugoditi, ali pa se v nevarnost podati, da Vas toži pri županu, vsled česar boste potem morali še več plačati.

Vprašanje 105. Imam soseda, ki nima dovolj zemljišča, in vendar redi prasiče, ki jih zato pusti, da se pasejo po mojih njivah, po mojem vrtu in vinogradu, kjer mi delajo veliko škodo. Istotako dela s svojo kuretino. Nobena prepoved nič ne izda. **Kako zabranim sosedu, da ne bo pasel svojih prasičev po mojem svetu.** Ali smem na svojem zemljišču postreliti njegove kokoši, ker imam orožni list za puško, da varujem svoj dom? Ali morem zahtevati povračilo škode, ali pa soseda tožiti zaradi motenja posesti? (P. Sch. v K.)

Odgovor: Če se tuje živali pasejo na Vašem svetu, ne morete njih lastnika tožiti zaradi motenja posesti, ampak proti njemu morete le postopati na podlagi deželnega zakona za obrambo poljščine. Vso razpravo mora zvršiti župan, ki mora škodo dognati, ki jo Vam mora lastnik živali povrniti, in vrhutega mora krivca kaznovati. Od vsakega prasiča je za vsak slučaj posebej plačati 60 vinarjev globe. Kdaj se ta globa podvoji in kakšna je globa za kokoši, je odgovorjeno v prejšnjem vprašanju. Tujih domačih živali, ki jih kdo zaloti na svojem posestvu, ne sme nihče streljati ali pobijati, kajti glasom občnega državljankega zakonika se smejo tuje domače živali s svojega zemljišča le s primerno silo odganjati.

Vprašanje 106. Meni je lisica več kokoši pobrala. Ali smem od najemnika lova zahtevati povračilo škode? (V. K. v G.)

Odgovor: Lisica je sicer lovska žival, ki je last najemnika lovišča, a ne uživa varstva, to je, sme se vsak čas pobijati. Za škodo, ki jo take živali povzročijo, ni odgovoren najemnik lovišča, zato ni dolžan škode povrniti. Na svojem domu smete lisico na katerikoli dovoljen način ujeti, oziroma pobiti, a jo potem morate odstopiti najemniku lovišča.

Vprašanje 107. Imam kravo, ki je togotna, kakor pri nas pravimo, to je prime jo včasih neka vrtoglavost, prične s trepalnicami pomežikovati, dvigne glavo, se prične tresti in slednjič pade na tla nekako na zadnji konec. Žival se potem kmalu zave. Drugače je krava zdrava, je posebno ješča in je tudi debela. Kakšna bolezen je to, ali je nevarna, ali se je pri oteletenju bati kaj nevarnega in ali tele take togote krave porabno za pleme? (J. B. v Č.)

Odgovor: Vaša krava je bržkone božjastna. Božjast je neozdravljiva živčna bolezen, ki se čimdalje v krajših presledkih pojavlja. Božjastni napadi se pospešijo z nemiro, s strašenjem in z navalom krvi v glavo, zato božjast žival tem večkrat prime, čim bolj je rejena in čim bolj je v hlevu vroče. Taka krava mora biti poleti na hladnem, se mora varovati vsakega strašenja ter se ji mora pokladati

lahko prebavna in ne preveč redilna klaja. Pri oteletenju kravo kaj rada prime božjast, vsled česar prenehajo popadki, kar seveda za hiter porod gotovo ni dobro. Teleta božjastnih krav nikakor ne priporočamo vzrejati, ker ni izključeno, da božjasti ne podedujejo.

Vprašanje 108. Imel sem samo par dni slivovko v sodčku od piva, pa je takoj dobila tako močno grenak in zoprni okus po smoli, da ni nikakor več užitna. Ali se bo ta grenkoba slivovke samaodsebe izgubila, in če ne, **kako bi se dala taka slivovka popraviti?** (I. K. v P.)

Odgovor: Sodi od piva se znotraj prevlečejo s smolo, da ne more zrak skozi luknjice soda do piva in da pivo ne more zaiti v les, kar vse more povzročiti kisanje piva ali cikanje sodov. Vsaka smola se v alkoholu raztopi. V pivu je sicer tudi nekoliko alkohola (4 %) in zato ima vsako pivo nekoliko grenkega okusa po smoli, ki pa ne škoduje, če ni premočan, in ga včasih še hočejo imeti. Slivovka ima pa v sebi zelo veliko alkohola, ki zato smolo v veliki meri raztopi. V alkoholu raztopljena smola se imenuje lak. Z lakom pomešana slivovka, ki ima grenak in zoprni okus, samaodsebe tega okusa ne bo izgubila. Edino sredstvo, tako slivovko popraviti, je, če se še enkrat prekuha, dasi se morda popoln uspeh ne bo dal doseči, kajti pri prekuhanju lahko preidejo v slivovko razna hlapna etrska olja.

Vprašanje 109. Imam dve leti staro kobilo, ki so se ji naredile na zadnjih nogah na kolenih približno za pol jabolka debele bule. Bule so premične in kobile ne bole. Te bule so se naredile približno pred dvema mesecema, ko sem dal kobilo prvič podkovati. Mislim pa, da podkovanje ni vrok, ampak to, da kobila leži na trdih tleh. Odkod prihajajo te bule in s čim bi se dale odpraviti? (A. D. v Č.)

Odgovor: Vaša kobila ima mehurje na kolenovem členu, ki so prišli od tod, da so se členove vezi preveč nategnile in stegnile, vsled česar je nastalo močno izcejanje členove maže, ki je stopila iz členu in pod ohlapnimi vezmi in kitami naredila vidno bulo. Kaj takega se kaj rado pripeti pri konjih z ohlapno naravo, kakor so Vaši pingavski konji, in sicer, če se vezi iz kterejakoli vzroka naenkrat premočno nategnejo. Vaša kobila je bila vso zimo v hlevu, zato je omehkužena in pri podkovanju so se ji vsled napačnega ravnanja pretegnile vezi. Mehurjev na členih pri konjih ni lahko odpraviti in je zdravljenje odločno prepustiti le večjemu živnozdravniku.

Vprašanje 110. Na paši mi je nenadoma poginila krava. Takoj sem poslal konjača po mrhovino ter sem mu naročil, naj se spotoma pri meni zglaš, česar pa ni storil. Zato sem mu po drugi osebi naročil, naj kravo raztelesi, da bi dognal, za čim je krava poginila. Nato sem šel osebno h konjaču ga vprašat za izvid raztelesenja, za račun in sem obenem zahteval kožo, ki je bila najmanj 24 K vredna. Konjač ni ničesar zahteval, a tudi kože mi ni hotel dati nazaj, češ da jo je prodal. Ali obstoji kak predpis za konjače glede pristojbin, kakšne so te pristojbine in, če je konjač dolžan kožo nazaj dati in tega ne stori, kako naj proti njemu postopam? (P. Š. v P.)

Odgovor: Za konjače je veljaven na Kranjskem konjaški red z dne 5. oktobra leta 1860. Glasom tega reda mora konjač mrhovino odpeljati, če ni poginila za kako kužno boleznijo, jo mora odreti in potem na predpisanem mestu zagrebsti. Za odiranje velike živali gre konjaču 2 K in ravnoloko za zagrebanje. Za odvažanje mrhovine dobi konjač 2 K, če nima dlje kakor polj milje (3 km 793 m) od svojega doma in za vsake pol milje daljšo pot še posebej 50 vinarjev za tja in nazaj. Vse te pristojbine pa gredo

konjaču le tedaj, če vsa ta dela zvrši in kožo nazaj da. Če pa konjač kožo obdrži, potem nima ničesar zahtevati. Mrhovino brez vrednosti pospravi konjač na občinske stroške. Mrhovino raztelesiti konjač ni dolžan in se mu mora to delo po dogovoru posebej plačati. Vi ste torej dolžni konjaču omenjene pristojbine plačati, a zato imate pravico od njega zahtevati kožo. Če kože ne da izlepa ali jo je že prodal, morete povračilo za vrednost kože izterjati sodnijskim potom.

Vprašanje 111. Ktero štajersko deteljo je bolje pustiti za seme, ali od prve ali od druge košnje? Pri nas se navadno jemlje za seme detelja druge košnje, ki se pa največkrat vsled slabega jesenskega vremena pokvari. (L. J. v G.)

Odgovor: Navadno se priporoča rabiti za pridelovanje semena štajersko deteljo druge košnje, ker ta tako rada ne poleže in tudi zato, ker je ob času cvetenja detelje druge košnje veliko več žuželk, zlasti čmrljev, ki pomagajo oploditi cvetje. Pri tem je pa velika nevarnost, da ravno takrat tudi zori seme predenice in se torej pridela deteljno seme, ki je močno pomešano s predeničnim semenom. V hladnih krajih, kakor je Vaš, kjer detelja spomladi počasi rase in torej tudi detelja prve košnje razmeroma pozno cvete, se pa ravnotako lahko s pridom porabi za seme detelja prve košnje, celo ker imate za pridelovanje semena zelo neugodno jesen. Za pridelovanje semena se pa ne smejo odbrati tista mesta deteljišča, kjer detelja posebno bohotno rase, temveč tista, kjer ima detelja krepko rast in ni preveč listnata. Praktična izkušnja Vas bo najbolje učila, če Vam kaže rabiti deteljo prve košnje za seme. Priporočamo Vam izbrati njivo, ki neugodno leži in detelja najkeseje dozoreva.

Vprašanje 112. Veliki teden sem sadil krompir. Navadni krompir je ves izkalil in je jako lep, dočim „oneidovec“ ni kalil. Od „oneidovca“ je izkalilo le kakih 10%. Neizkaljeni krompir smo z drugim nadomestili in pri tem delu smo našli, da je neizkaljeni krompir ostal v zemlji zdrav, namesto pa da bi kalil, je imel okoli sebe vse polno mladih krompirčkov. Zakaj ni krompir kalil? (A. P. v R.)

Odgovor: Da krompir ozeleni, potrebuje kake tri tedne. Čim manj je prikladna zemlja in čim bolj je krompir globoko vsajen, tem pozneje ozeleni. Letos smo imeli izredno gorko vreme meseca aprila, krompir je vsekako izkalil, podzemeljake kali so se naredile, a pozneje je prišlo izredno hladno vreme, ki ni pustilo krompirja ozeleneti, vendar so se narejene kali razvijale, in vsled vremenskih razmer so se na njih tvorili gomoljčki. Ti gomoljčki so porabili večji del hranilnih snovi iz vsajenega krompirja, vsled česar je bil oslavljen, in ko je prišel čas in ugodno vreme, da bi ozelenel, pa ni več imel zato dovolj moči. Ta nevarnost, ki se ne kaže pri vseh krompirjevih vrstah enako, je na primer lansko leto v Nemčiji silno veliko škode naredila. „Oneidovec“ je torej pravzaprav kalil, a vremenske razmere so ga ovirale, da ni ozelenel.

Kmetijske novice.

Zatiranje hroščev. Deželni odbor kranjski je naročil vsem županstvom skrbeti za to, da se pridno zatira rjavi hrošč. Kako je postopati pri zatiranju, je podrobno obrazloženo v uradni okrožnici deželnega odbora z dne 18. marca 1912 št. 4782. Mnoge občine se ne ravnaajo po teh navodilih, ampak so sklenile drugačno postopanje, ki pa ne obeta mnogo uspehov. Slišijo se številne pritožbe, da so po nekterih občinah hrošč ne zatira, po drugih pa le nezadostno. Županstva se opozarjajo na neizmerno škodo, ki jo je črv napravil

zadnja leta po vseh nasadih, njivah, travnikih, vrtovih in vinogradih. V živo korist prebivalstva je, da kar najpridneje pokončuje škodljivca. Zategadelj se županstvom najnujnejše priporoča, da postopajo natančno po navodilih uradne okrožnice deželnega odbora. Ljudstvo pa, bodisi odrasli ali pa otroci, naj pridno podpira županstva pri zatiranju hroščev.

Vinogradniški tečaji. C. kr. vinarski nadzornik za Kranjsko, g. B. Skalicky, priredi tekom tega poletja več praktičnih, poučnih tečajev za vinogradnike, kjer bo poučeval o zelenem cepljenju in poletnem obdelovanju trt, zatiranju trtnih škodljivcev, zlasti pa peronospore, po najnovejših izkušnjah in bo odgovarjal na vsakovrstna strokovna vprašanja. Tečaji se bodo vršili na prostem, v vinogradih, in zato le ob ugodnem vremenu. Taki tečaji se bodo vršili: 1. v sredo, dne 29. majnika ob 8 zjutraj na Slapu pri Vipavi; 2. isti dan popoldne ob 3 na Vrhpolju pri Vipavi; 3. v četrtek, dne 30. maja ob 8 zjutraj v Šturiji pri Vipavi; 4. v nedeljo, dne 2. junija ob 8 zjutraj v Št. Rupertu na Dolenjskem; 5. isti dan ob 3 popoldne v Tržišču na Dolenjskem; 6. v torek, dne 4. junija ob 8 zjutraj v Dolžu na Dolenjskem; 7. v sredo, dne 5. junija ob 9 zjutraj na Riglju pri Toplicah; 8. v četrtek, dne 6. junija ob 3 popoldne v Šmarjeti; 9. v petek, dne 7. junija ob 2 popoldne na Dvoru pri Soteski; 10. v soboto, dne 8. junija ob 8 zjutraj v Doberničah; 11. isti dan ob 3 popoldne v Golobinjeku pri Mirni peči; 12. v nedeljo, dne 9. junija ob 3 popoldne v Orehovici; 13. v torek, dne 11. junija ob 8 zjutraj v Rudolfovem; 14. v sredo, dne 12. junija ob 9 zjutraj v Velki Plešivici pri Adlešičah; 15. v četrtek dne 13. junija zjutraj ob 8 v Tanči gori; 16. isti dan popoldne ob 3 na Maverlah pri Črnomlju; 17. v petek, dne 14. junija ob 3 popoldne na Rodnah pri Črnomlju; 18. v soboto, dne 15. junija ob 8 zjutraj v Starem Ljubnu; 19. v nedeljo, dne 16. junija ob 3 popoldne v Prečni; 20. v torek, dne 18. junija ob 8 zjutraj v Škocijanu; 21. v torek, dne 18. junija ob 3 popoldne na Raki; 22. v sredo, dne 19. junija ob 8 zjutraj na Studencu pri Krškem; 23. v sredo, dne 19. junija ob 3 popoldne v Boštanju; 24. v četrtek, dne 20. junija ob 8 zjutraj v Radečah pri Z. M.; 25. v četrtek, dne 20. junija ob 3 popoldne na Polšniku pri Litiji; 26. v petek, dne 21. junija ob 8 zjutraj v Jazbini pri Litiji; 27. v petek, dne 21. junija ob 3 popoldne v Temenici pri Litiji. Natančni kraj pouka (gorico, vinograd, zbirališče itd.) kakor tudi morebitne izpremembe sporeda izvedo vinogradniki po oklicih občinskih uradov. Ker je pouk za vinogradnike velike vrednosti, se priporoča, da se ga v obilni meri udeležujejo.

Družbene vesti.

* Brez gnojenja s superfosfatom ni pričakovati dobrega ali sploh kaj prida pridelka pri ajdi. To naši gospodarji že skoraj splošno vedo, zato naročajo ob setvi strniščne ajde za naše razmere ogromne množine superfosfata. Lansko leto so družbeni udje naročili ob setvi ajde, t. j. v teku treh tednov, nad 80 vagonov superfosfata. Če naj se naročnikom točno in pravočasno postreže, naj ne odlašajo naročitve na zadnje dneve, temveč naj se požurijo z naročili. Toplo priporočamo skupna naročila po podružnicah ali po posameznikih, kajti pri naročilih v celih vagonih po 100 ali 150 vreč po 100 kg stane voznja malo in družba more dati povrhu še znaten popust.

* **Oddaja plemenskih bikov vseh pasem**, ki hodijo za Kranjsko v poštev, se nepretrgoma vrši. Vsi prosilci, ki doslej bikov še niso dobili, pridejo polagoma na vrsto, kakorhitro družba dobi priliko, da nakupi plemenskih bikov za oddajo. Opomnimo, da je letos izredno malo prošenj za sive bika v dolenski rejni pokrajini, in zato zlasti Dolenjce pozivamo, da naj prosijo za plemenske bika. Biki se oddajajo za polovično nakupno ceno. Prejemnik se mora zavezati, da bo bika imel dve leti za pleme. Prošnje za bika je nemudoma vložiti pri glavnem odboru kmetijske družbe kranjske.

* **Plemenske prasiče**, in sicer predvsem mladiče, bo oddajala odslej, kakor vsako leto, c. kr. kmetijska družba za polovično kupno ceno. Opozarjamo na dotični razglas med uradnimi vestmi današnje številke. Pripomnimo, da vsled pomanjkanja krme utegne letos spomladi primanjkovati mladih plemenskih prasičev, ker so prasičerejci to zimo obdržali le malo plemenskih svinj; zato bo bržkone mlade plemenske prasiče težko dobiti ter bodo dragi. Ker je tozadevna državnica in deželna podpora omejena, naj se vsakdo, ki hoče plemenske prasičke dobiti, takoj zglašuje in naj sporoči, kdaj mu je najprilicneje prasiče dobiti. Dobiti je na željo tudi starejše živali, ki so že ali bodo kmalu za pleme sposobne.

* **Modra galica** za škropljenje trt proti peronospori in zmlato žveplo sta družbi pošla, zato se naročbe na ta dva predmeta ne sprejemajo več.

* **Trtne škroplilnice** ima družba tudi letos v zalogi, in sicer dve vrsti: navadne škroplilnice „Korona“ po K 22— in škroplilnice novejšje sestave „Hero“ po K 34— komad z zabojem vred. Slednje imajo tlačilno in brizgalno napravo, ki se izsneva, so močnejše in vsestransko priporočene. Družba si je nabavila tudi nekterih potrebščin k škroplilnicam, ker jih morajo posestniki starih škroplilnic večkrat nadomestiti. Nova škroplilnica je draga, dočim se da majhna napaka često popraviti z nadomeščanjem kakega dela, kakor n. pr. male ventilne kroglice za Korono ali večjo za Hero. Oboje stane po 18 h komad. Ventilni gumi stane 8 h. Razpršilnike, ki se lahko rabijo za oba stroja, nadomešča družba po 75 h z iglo vred. Nova iznajdba je mrežna cevka, ki se lahko rabi pri vsaki razpršilni cevki, ne da bi bilo treba pri razpršilni cevki ali na razpršilniku kaj izpremeniti. Z mrežno cevko opremljena razpršilna cev lahko mnogo ur nemoteno deluje, ker se zamašenje dolgo zabranjuje. Komad stane 2 kroni.

* **Semenska ajda**. Družba ima za svoje ude na razpolaganje več vagonov prav lepe, težke in debelo-zrnate ruske temnorjave semenske ajde, ki stane 28 K 100 kg z vrečami vred. Ruska temnorjava ajda se pri nas bržkone izpremeni v črnkasto. Ta ajda je na glasu dobre rodovitnosti in da posebno veliko moke. Ajde za seme bo primanjkovalo in zategadelj bo tisti najvarneje ravnal, ki si semensko ajdo pravočasno zagotovi. Iz tega vzroka kmetijska družba že sedaj sprejema naročila na semensko ajdo in bo mogla ustreči le tistim naročnikom, ki se pravočasno zglase.

* **Umetna gnojila** ima c. kr. kmetijska družba naslednja v zalogi:

Rudninski superfosfat s 14 % v vodi raztopne fosforove kisline po K 7— 100 kg z vrečo vred. Pri celem vagonu znaša popust 25 kron in se gnojilo pošlje franko do zadnje železniške postaje. Naročila za gnojenje ajdi prosi družba že sedaj, ker je ob času gnojenja naval prevelik, da bi se vsem naročnikom moglo takoj ustreči.

Tomasovo žlindro. Cena za nadrobno oddajo 18odstotne žlindre v Ljubljani je K 6.75 in 19 % K 7— za 100 kg.

Naročbe na cele vagonse se bodo zvrševale po naslednjih cenah:

16 %	17 %	18 %	19 %	20 %	21 %
------	------	------	------	------	------

K 512— K 544— K 576— K 608— K 640— K 672— za cel vagon z 10.000 kg, popust znaša z ozirom na prihranitev stroškov za prevažanje K 25— pri celem vagonu.

Te cene je razumeti bazis Trst, t. j. naročnik bo plačal le toliko voznine, kolikor bi znašala iz Trsta do zadnje postaje, čeravno dobi žlindro naravnost iz tvornice.

Kdor je ali bo dobil žlindro ali kako drugo gnojilo v celih vagonih, naj nam po prejemu voznih listov vrne, da bomo videli, če je pravilno voznino plačal. Železnica je že mnogokrat pomotoma preveč zaračunila.

Kostno moko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

Kostni superfosfat po 11 K 100 kg.

Kajnit po 5 K 50 h 100 kg. Naročila na cele vagonse se zvrše naravnost iz tvornic in se cena vsled zmanjšanja stroškov dokaj zniža.

Kalijevo sol po K 12.60 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 50 h, ker tvornica za množine po 40 kg zaračuna 20 h za vrečo. Kdor gnoji travnike s Tomasovo žlindro ali z rudninskim superfosfatom, ta mora gnojiti tudi s kalijem bodisi skalijevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kalaljevo sol, ki ima v sebi 42 % kalija in stane 12 K 60 h, dočim ima kajnit 12 — 13 % kalija ter stane 5 K 50 h. Namesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg kalijeve soli, a ima še več kalija in se vrhutega še prihrani 3 K 90 h.

Amonijev sulfat po 36— K 100 kg iz Ljubljane. To dušičnato gnojilo je važno za gnojenje na njivah žitu, krompirju, ozimni itd., in sicer v zvezi s superfosfatom in s kalijevo soljo. Poraba amonijevega sulfata v vinogradih je zlasti važna in zato posebno priporočena. Opozarjamo na spise: „Gnojenje travnikov spomladi s posebnim ozirom na umetna gnojila“ v drugi, „Uspeh poskušenj pri gnojenju travnikov z umetnimi gnojili, in sicer posebno z amonijevim sulfatom“ v tretji in v nadaljnjih lanskkih številkah, potem „Gnojenje travnikov z umetnimi gnojili spomladi“ v četrti številki lanskega „Kmetovalca“.

* Mešano umetno gnojilo (vinogradniško gnojilo), ki ima 10 % v vodi raztopne fosforove kisline, 10 % žveplenokislega kalija in 4 % amonijevega dušika, oddaja družba po 17 K 100 kg z vrečo vred. (Glej spis „Mešana umetna gnojila“ v 3. številki lanskega „Kmetovalca“.)

Vrtno gnojilo (mešano umetno gnojilo za zelenjad, cvetice in rastline v cvetličnikih), ki vsebuje 7 % v vodi raztopne fosforove kisline, 6 2/3 % čistega kalija (ne žveplenokislega!) in 6 1/2 % dušika (5 % amonijevega dušika in 1 1/2 % dušika solitne kisline) oddaja družba po 40 h kg z vrečo vred.

* **Za živinorejce** ima družba v zalogi požiralnikove cevi za odraslo goved po 12 K komad in za teleta, ovce in koze po 7 K komad. Trokarji so po 5 K komad. Požiralnikove cevi in trokarji služijo v to, da se napenjanje govedi hitro in zanesljivo odstrani. — V zalogi ima družba tudi mlečne cevi komad po 80 h. Mlečne cevi se rabijo za odtok mleka, kadar kravo vime tako boli, da je ni mogoče molsti. — Napajalnike za teleta iz pocinjene ploščevine oddaja družba po 10 K.

* **Tropine podzemeljskega oreha.** Te tropine imajo zajamčeno 56 do 57 odstotkov beljakovin in maščobe v sebi. Družba je ugodno kupila večjo množino in jih oddaja po 20 K 100 kg iz Ljubljane. Prof. dr. Pott pravi v svoji knjigi o krmilih: „Orehove tropine se morajo prištevati najmočnejšim dušičnatim in najlaže prebavnim rastlinskim močnim krmilom; odlikujejo se posebno po večji vsebini beljakovin.“ Tudi mi jih priporočamo našim udom, ki imajo živino navajeno na krmiljenje z močnimi krmili; dobivajo se v vrečah po 75 kg.

* **Sladkornata močna krmila** kot okrepujočo primes k drugim krmilom ima odslej naša c. kr. kmetijska družba v zalogi ter jih oddaja le v celih vrečah po 50 kg. in sicer mešanice za pitanje po 20 K, ter za molzne krave tudi po 20 K z vrečami vred iz družbenega skladišča ali postavljene na ljubljanski kolodvor. Cela vreča teh krmil, ki tehta 50 kg, stane polovico gori označenih cen. Opozarjamo na spis „Sladkornata močna krmila“ v 2. št. letošnjega „Kmetovalca“, ki pojasnjuje naravo, učinek in način pokladanja sladkornatih močnih krmil.

* **Živinsko sol** priskrbuje družba vsem tistim, ki ne morejo osebno v Ljubljano ali ki je v svoji bližini ne morejo kupiti po 7 K 100 kg ali pa 3 K 60 h 50 kg. Živinska sol se oddaja le v vrečah po 50 kg. Le tista naročila na živinska sol se izvršujejo, ki se zanje denar naprej pošlje. V navedeni ceni so vštet izdatki za vozni list in stroški ob sprejemu denarja, ki se morajo plačevati v Ljubljani.

Oddaja kos. Družba ima v zalogi za svoje ude posebno narejene kose iz najboljšega avstrijskega jekla in sicer v isti kakovosti kakor lansko leto. — Kose so ravne, pri peti širje, in pete so tako postavljene, kakor jih žele naši kosci. Družba je dala napraviti obliko, ki je sicer enotna, ki pa po možnosti ustrega različnim željam posameznih pokrajin vse dežele. Na pogosto izraženo željo po trših kosah imamo trše kaljene kose. — Vse kose so že obrušene, da se hitreje sklepljejo. Koso more vsakdo izbrati ter tako, ki ima kako napako, ki jo je zakrivila tvornica, zameniti. — Vsaka kosa ima vtisnjeno družbeno ime. — Ker se zaradi visoke poštnine pošiljatev posameznih kos preveč podraži, zato priporočamo skupno naročanje potom podružnic, in sicer če le mogoče vsaj 10 kos skupaj.

Cene kosam so naslednje:

Dolgost v pesteh:	4 $\frac{1}{2}$	6	6 $\frac{1}{2}$	7	7 $\frac{1}{2}$	8
„ „ cm:	45	60	65	70	75	80

Cena: K 1.—, 0.90, 1.—, 1.—, 1.10, 1.20

Pri poštnih pošiljativah se zaračuni 30 h za ovoj in za vozni list. Na zahtevanje nekterih udov si je družba letos nabavila nekaj domačih tržiških kos, ki jih tudi po gornjih cenah oddaja. Kot posebna znamenitost glede kakovosti jekla in natančnega izdelovanja slove kose iz bavarskih in tirolskih tvornic. Družba si je letos za poskušnje nabavila manjšo množino teh kos. Cene za komad so naslednje: za 67 cm dolge K 1.90 (zlata znamka z bikom, beloobrušene) „ 72 cm dolge K 2.— „ „ „ „ „

***Prave bergamaške osle**, in sicer temnovišnjekaste podolgem žilaste, oddaja družba 25 do 26 cm dolge po 60 h, 28 do 29 cm dolge po 80 h komad. Družba si je letos nabavila tudi nekaj zabojev neke posebne dobre vrste bergamaških kamnov, ki jih dosedaj ni bilo mogoče dobiti. Te osle so 28 do 29 cm dolge in veljajo K 1.60 h komad.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Oddaja plemenskih koz.

Prve dni meseca junija bo podpisana družba oddala nekaj nad 100 kozlov in koz čiste sanske pasme (belih mlečnih koz brez rogov).

Prosilci naj prošnje **takoj** vložijo na glavni odbor c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani. Prednost bodo imele kmetijske podružnice, živinorejske in pašniške zadruga ali občine.

Živali se bodo oddajale le v kraje, kjer imajo primerno kozjo pašo in se že sedaj pečajo z rejo koz.

Oddajna cena bo polovica kupne cene. Mladiči se bodo oddajali do K 20—25, enoletne koze po K 30—40, starejše dobre molznice pa po K 50—60.

C. kr. kmetijska družba kranjska v Ljubljani.

Občni zbor c. kr. kmetijske družbe kranjske dne 26. februarja.

(Konec).

Slavni občni zbor pritrdi ustanovitvi novih podružnic c. kr. kmetijske družbe: Izlake, Ježica, Koroška Bela, Krka, Leskovec, Mala gora (Malgrn), Mozelj (Obermösel), Nemška Loka (Unterdeutschau), Novi Log (Hinterberg), Onek (Hohenegg), Osilnica, Podraga, Polhov gradec, Predvor, Preska, Rudnik, Sostro, Sv. Duh, Sv. Trojica, Struge, Trava (Obergras), Trstenik, Velesovo in Višnja gora.

Predsednik je dal o tej točki glasovati. Zborovalci so dvignili roke. »Sprejeto. Stem je tudi ta točka rešena in dnevni red končan.«

Nato je predsednik zahvalil zborovalce za sodelovanje na današnjem občnem odboru, nadalje odstopivše gospode: podpredsednika, odbornike za požrtvovalni trud v prid družbe kakor tudi ga. vladnega zastopnika pl. Detelo, znanega pospeševalca kmetijstva, za današnjo navzočnost s prošnjo, da sporoči tudi gospodu deželnemu predsedniku zahvalo občnega zbora c. kr. kmetijske družbe za njegovo podporo.

Končno se je oglašil za besedo odbornik g. Jan, župan v Gorjah, ter je predlagal, da naj se g. trži nadzornik Ribnikar, češ da je predrzno nastopil proti koristim kmetov, izključi iz kmetijske družbe. (Raznovrstno vzklikanje. Nemir.)

Predsednik je dal predlog v smislu § 12. družbenih pravil na glasovanje. Zborovalci so dvignili roke. Predsednik je ustanovil, da je g. Adolf Ribnikar iz družbe izključen. (Veselost.)

Nato je zaključil predsednik občni zbor ob četrtno na dvanajst.

V a b i l o

na občni zbor konjerejske zadruga v Lescah, ki bo dne 25. junija 1912 popoldne ob dveh v gostilni pri Krištofu (Wucherer) v Lescah.

S P O R E D:

1. Poročilo tajnika.
2. Poročila blagajnika in nadzorstva ter potrjenje letnega računa.
3. Proračun za leto 1912.
4. Izprememba pravil.
5. Določitev letnega prispevka.
6. Volitev v načelstvo in nadzorstvo.
7. Slučajnosti.

Lesce, dne 10. aprila 1912.

Ivan Žark, načelnik